

~~Værelse~~ ~~til~~ ~~vechshistoria~~  
Grundbog til historik. Fra de store revolutioner til  
2. verdenskrig. 2. udgave.

## Den amerikanske revolution

England havde i Den store Kolonikrig (1756-1763) besejret Frankrig, der måtte afstå Canada og Louisiana frem til Mississippi. De engelske besiddelser på den amerikanske østkyst havde i 1763 1,5 millioner indbyggere og bestod af 13 kolonier med hver sin repræsentative forsamling, der gav love om lokale forhold. Den udøvende magt lå hos en guvernør, der var udnævnt af den engelske konge. Men der var langt til England, så de engelske myndigheder blandede sig kun, når de ville sikre deres vitale interesser. Militært måtte de forsvare kolonierne mod de andre kolonimagter, Frankrig og Spanien. Økonomisk fulgte man de merkantilistiske principper: kolonien skulle være råstofleverandør til moderlandet og marked for moderlandets færdigvarer, og al handel skulle gå via moderlandet. Det betød, at handel mellem kolonierne og de spanske og franske besiddelser i Mellemamerika var forbudt.

I 1763 var den franske trussel ophørt. I de følgende år steg koloniernes befolkningstal stærkt, og det amerikanske erhvervsliv udviklede sig hurtigt. Derfor så en elite blandt kolonisterne en interesse i at løsrive sig fra moderlandet og stå på egne ben. De fremprovokerede en række konfrontationer med de engelske myndigheder, der endte med oprør i 1775.

På det amerikanske kontinent boede der en stor mængde indianerstammer med forskellige kulturer og sprog. De følte sig især truet af de mange engelske kolonister, der slog sig ned som landbrugere og håndværkere. De få franske kolonister levede derimod i høj grad af pelshandel og jagt. Derfor havde flere indianerstammer støttet franskmændene under Kolonikrigen. For at skabe fred med indianerne besluttede den engelske regering, at det nyvundne land mellem kolonierne og Mississippi skulle være forbeholdt indianerne. Det irriterede kolonisterne.

Den engelske regering fandt det rimeligt, at kolonisterne bar en større del af omkostningerne ved krigen og ved den engelske administration. Derfor besluttede parlamentet i London, at de engelske soldater, rødfrakkerne, skulle indkvarteres i private hjem. Desuden gjorde man alvor af at bekæmpe smugleri, der blev lagt told på visse importvarer, og amerikanerne skulle ligesom englænderne betale en stempelafgift på officielle dokumenter. Selv om det ikke var tyngende afgifter rejste der sig blandt amerikanerne en ophidset stemning imod dem med den begrundelse, at de var vedtaget i det engelske parlament, hvor kolonisterne ikke var repræsenterede. "No taxation without representation"! lød slagordet nu.

Tilstedeværelsen af de engelske tropper gav tit anledning til uro. I 1770 blev rødfrakkerne i Boston provokeret til at skyde mod en



*Boston tea party. Kolonister, der er forklædt som indianere, hælder te i vandet fra de engelske skibe. Samtidigt litografi.*

mængde, der overdyngede dem med snebolde. Tre borgere blev dræbt. Begivenheden blev straks kendt som "Boston-massakren" og skabte ophidselse overalt i kolonierne. For at skabe ro følte den engelske regering sig presset til at ophæve de fleste af afgiftslovene.

I 1773 var den gal igen. Det engelske Ostindiske Kompagni var i økonomiske vanskeligheder og fik derfor monopol på at sælge the i kolonierne. Det vakte modstand fra kolonisterne, der boykottede den engelske the. Endnu engang var Boston centrum for begivenhederne. Borgere forklædt som indianere gik om bord på de engelske handelsskibe og smed thekasserne i vandet.

Dette "Boston tea party" var en provokation, som den engelske regering ikke kunne sidde overhørig. Den gennemførte tvangslove, som bl.a. lukkede Bostons havn og gav guvernøren udvidede beføjelser. Mange moderate kolonister ønskede ikke et brud med moderlandet, men da den engelske kong George 3. var kompromisløs i sin holdning, gled initiativet over til de radikale blandt kolonisterne.

*Start*

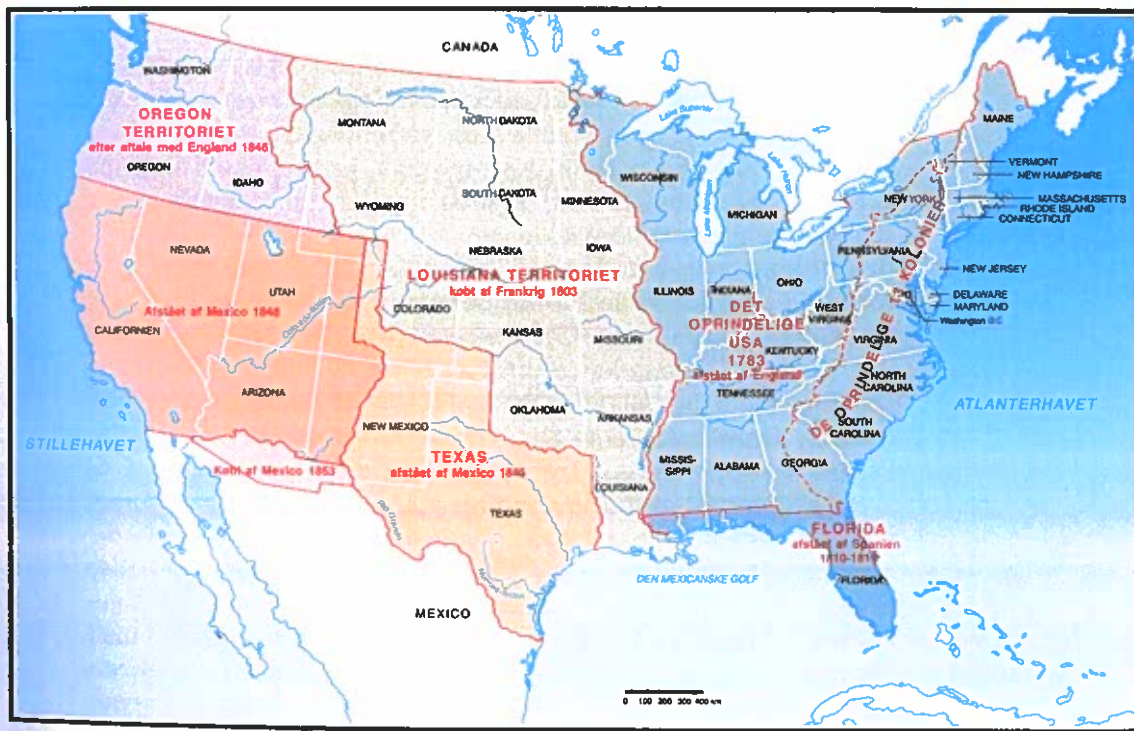
### Uafhængighedskrigen

I april 1775 drog en engelsk styrke til en by lidt uden for Boston for at konfiskere et våbenlager. Ved landsbyen Lexington blev den mødt af en flok bevæbnede kolonister. I den efterfølgende kamp

blev næsten hundrede kolonister dræbt og tre gange så mange englændere. Krigen syntes nu uundgåelig. Tre uger senere mødtes repræsentanter for alle kolonier til en kongres i Philadelphia. Her udarbejdede man en erklæring, der beskrev "årsagerne til og nødvendigheden af at gribe til våben" (Tekst nr. 5). Desuden udnævnte man Virginia-godsejeren oberst George Washington til øverstkommanderende for de amerikanske styrker.

Den engelske befolknings holdning til de amerikanske begivenheder var delt, men mange støttede dog regeringen, da den erklærede kolonierne i oprørstilstand og gjorde klar til krig (Tekst nr. 6). Kolonisterne var imidlertid lige så splittede, mange var loyale over for England. Derfor tøvede kongressen med at tage det endelige skridt at bryde med moderlandet. Fortsatte kampe modnede dog beslutningen, og den 4. juli 1776 kunne kongressen vedtage "Uafhængighedserklæringen" udarbejdet af en anden Virginia-godsejer, Thomas Jefferson, der 25 år senere blev USA's tredje præsident (Tekst nr. 7). Denne erklæring skulle både over for amerikanerne og for alverden retfærdiggøre kolonisternes oprør. Den bygger på tanken om almengyldige menneskerettigheder og ideen om folkesuveræniteten og dermed folkets ret til at gøre oprør imod en tyran-

*Amerikas Forenede Stater fra kolonitiden til i dag. På kortet mangler dels Hawaiiøerne i Stillehavet, dels Alaska (nord for Canada), der blev købt fra Rusland i 1867.*





*Uafhængigheds-  
erklæringen læses  
op for amerikanske  
soldater.  
Samtidigt træ-  
snit.*

nisk regering. Det var tanker, der i høj grad stammede fra den engelske tradition ikke mindst fra forfatteren John Locke.

Krigen blev langvarig, for de to parter var overlegne hver på sit felt. Den professionelle engelske hær var stærkest, når det gjaldt traditionel krigsførelse, og englænderne fastholdt derfor herredømmet i kystbyerne. George Washington havde svært ved at skabe en effektiv, disciplineret hær, bl.a. fordi mange kolonister nødigt ville forlade deres egen hjemstat. Til gengæld var de våbenøvede og vant til kampe mod indianerne, så baglandet kunne englænderne ikke få kontrol over.

Krigen blev først afgjort, da franskmændene kom amerikanerne til hjælp. De sendte en stærk flåde og et ekspeditionskorps på 6000 mand. Det afgørende slag stod ved Yorktown i Virginia i 1781, hvor en talmæssigt overlegen fransk-amerikansk hær slog den engelske hovedstyrke. Ved freden i Versailles i 1783 anerkendte England de 13 koloniers selvstændighed og overdrog dem samtidig landet mellem kolonierne og Mississippi-floden.

### De forenede stater

De 13 kolonier var nu blevet til 13 selvstændige stater, som i 1781 havde sluttet sig sammen i et løst statsforbund, hvis centrale myndigheder kun kunne tage beslutning, hvis alle stater var enige. Da den fælles fjende var væk, kneb det imidlertid med enigheden. Det var svært at skabe et stabilt pengevesen, og de enkelte stater, der havde forskellige økonomiske interesser, begyndte at bekæmpe hinanden med handels- og afgiftslove, og de skændtes om besejlings- og fiskerirettigheder.

I 1787 mødtes igen en kongres i Philadelphia, som endte med at udarbejde forslag til en forfatning, der skulle skabe en forbundsstat med en stærk centralmagt. Efter voldsom diskussion tilsluttede alle stater sig forfatningen, der trådte i kraft i 1789. Man fulgte konsekvent Montesquieus tanke om en adskillelse af den lovgivende, udøvende og dømmende magt. Den lovgivende magt skulle ligge hos kongressen, som var en folkevalgt forsamling bestående af to kamre, senatet og repræsentanternes hus. Den udøvende magt havde præsidenten, som blev valgt af folket for en fire-årig periode. Præsidenten kunne ikke opløse kongressen, som på sin side heller ikke kunne afsætte præsidenten. Endelig kunne en uafhængig højesteret afgøre, om de af kongressen vedtagne love var i modstrid med forfatningen. Forfatningen fastslog, hvilke områder centralregeringen havde myndighed over, nemlig udenrigspolitik, forsvar,

indre og ydre handel, møntvæsen og føderale domstole. Alle andre områder blev overladt til enkeltstaterne, der hver havde deres egen kongres, guvernør og retsvæsen.

Både før og efter vedtagelsen af forfatningen var der en hed debat om, hvorvidt man skulle have "mere eller mindre union". Føderalisternes vigtigste talsmand var Alexander Hamilton, der var vokset op på de dansk-vestindiske øer og siden som ung officer var blevet George Washingtons nærmeste rådgiver under uafhængighedskrigen. Han gik ind for en stærk centralmagt, der skulle bygge på et stabilt og sundt pengevæsen til glæde for amerikansk erhvervsliv. Den ledende blandt anti-føderalisterne var uafhængighedserklæringens forfatter, Thomas Jefferson. Han var bekymret for, at en stærk centralregering ville skabe et demokratisk underskud. Hans hovedprincip var, at den bedste regering er den, der regerer mindst, og han ønskede at overlade så meget myndighed som muligt til enkeltstaterne. Kongressens sammensætning var et udtryk for et kompromis mellem de to synspunkter. De små staters bekymring for at blive slugt af de store blev imødegået ved, at alle stater skulle vælge to repræsentanter til senatet, mens repræsentanternes hus blev sammensat i forhold til enkeltstaternes indbyggertal.

George Washington stod som det unge USAs samlende skikkelse, og han blev i enighed valgt til landets første præsident. Hans regering blev en slags samlingsregering, for som udenrigsminister valgte han Jefferson, mens Hamilton blev finansminister.

STOP

## Den franske revolution

I 1776 havde den enevældige franske konge, Ludvig 16. usædvanligt besøg ved hoffet i Versailles. Den berømte amerikanske politiker, bogtrykker og opfinder af lynaflederen, Benjamin Franklin, forsøgte som diplomat at opnå fransk hjælp i uafhængighedskrigen mod England. Det franske borgerskab dyrkede Franklin som en helt. Han repræsenterede landet uden standsforskelle, eventyret og friheden. Også ved hoffet skabte han en kriblende beundring, når han optrådte uden paryk i sin simple nybyggerdragt over for hoffolkens silke og parfume. Den franske konge var villig til at hjælpe dog ikke for at støtte frihedens sag, men for at få ram på den engelske rival.

Krigen blev imidlertid meget kostbar for Frankrig, og staten måtte rejse store lån. I 1788 gik halvdelen af statens indtægter til renter og afdrag på statsgælden. Adel og gejstlighed nægtede at give væsentlige bidrag, og derfor så Ludvig 16. sig nødsaget til at